

متن گزارش
آقای دکتر محمد مصدق نخست وزیر

در جلسه
۱۳ مرداد ۱۳۳۰ مجلس شورای ملی

راجع به شناسائی
اصل ملی شدن صنعت نفت در ایران
از طرف دولت انگلیس و شرکت سابق نفت

تهران ، ۲۰ مرداد ۱۳۳۰

در سی ام خرداد ماه گذشته اینجانب گزارش مشروح مذاکرات دولت ایران را با هیئت نمایندگی اعزامی شرکت سابق نفت انگلیس و ایران بعرض آقایان نمایندگان محترم رسانیده و توضیح دادم که با آنکه دولت طی یادداشت هشتم خرداد ماه ۱۳۳۰ صریحاً قید کرده بود که دولت ایران فقط در حدود قانون ملی شدن صنعت نفت حاضر بمذاکره است هیئت نمایندگی شرکت سابق پس از چندین بار استمهال ساعت هشت بعد از ظهر سه شنبه ۲۸ خرداد ماه ۱۳۳۰ در کاخ نخست وزیری یادداشت غیر منتظره ای که بکلی مابین با قوانین راجع بملی شدن صنعت نفت بود تسلیم نمود و بدین جهت دولت ایران از ادامه مذاکرات خودداری کرد و دو روز بعد نمایندگان اعزامی شرکت سابق نفت به انگلستان بازگشتند و بلافاصله دستور خلع ید صادر و بموقع اجراء گذاشته شد.

در هفدهم تیر ماه جناب آقای سفیر کبیر امریکا نامه ای از طرف حضرت ترومن رئیس جمهوری کشورهای متحده آمریکا باینجانب تسلیم نمود که پس از اظهار علاقه بحل اختلاف پیشنهاد فرموده بودند جناب آقای اورل هریمن را بنماینده مخصوص خود بایران روانه کنند تا درباره این مسئله با اینجانب و دولت ایران بمذاکره پردازند.

اینجانب با اظهار تشکر از حسن نیت ایشان اطلاع دادم چنانچه حق ملی ما مطابق قوانین ملی شدن صنعت نفت مورد موافقت واقع شود دولت ایران حاضر است بلافاصله برای حل کلیه اختلافات وارد مذاکره شود و ورود نماینده حضرت رئیس جمهوری را استقبال نماید.

در تعقیب این پیام ساعت ۱۱ صبح روز یکشنبه بیست و سوم تیرماه جناب آقای اورل هریمن وارد تهران شدند و صبح روز بیست و چهارم تیر ماه با اینجانب ملاقات و مذاکره کردند و در تعقیب آن مذاکره و مذاکرات بعدی از طرف هیئت دولت بوزیر دارائی و از طرف هیئت مختلط با آقایان دکتر متین دفتری و دکتر رضازاده شفق و دکتر شایگان و اللهیار صالح اعضاء آن هیئت مأموریت داده شد که با آقای هریمن وارد مذاکره شوند. در نتیجه این مذاکرات در جلسه دوشنبه سی و یکم تیرماه هیئت وزیران و هیئت مختلط که در منزل اینجانب تشکیل گردید فرمول ذیل طرح و مورد تصویب قرار گرفت و بعنوان نظریه قطعی دولت ایران به آقای هریمن تسلیم شد:

هیئت وزیران و هیئت مختلط نفت در جلسه دوشنبه ۳۱ تیرماه ۱۳۳۰ منعقد در منزل جناب آقای دکتر مصدق نخست وزیر فرمول ذیل را تصویب نمودند:

اولاً - در صورتیکه دولت انگلیس بوکالت از طرف شرکت سابق نفت انگلیس و ایران اصل ملی شدن صنعت نفت در ایران را بشناسد دولت ایران حاضر است با نمایندگان دولت انگلیس بوکالت از طرف شرکت سابق وارد مذاکره شود.

ثانیاً - دولت انگلستان قبل از اعزام نمایندگان بطهران موافقت خود را بوکالت از طرف شرکت سابق با اصل ملی شدن صنعت نفت رسماً اعلام نماید .

ثالثاً - مقصود از اصل ملی شدن صنعت نفت پیشنهادی است که در کمیسیون مخصوص نفت مجلس شورای ملی تصویب شده و در قانون مورخه ۲۹ اسفندماه ۱۳۲۹ تأیید گردیده است و متن آن ذیل درج میشود :
« بنام سعادت ملت ایران و بمنظور کمک بتأمین صلح جهان امضا کنندگان ذیل پیشنهاد مینمائیم که صنعت نفت ایران در تمام مناطق کشور بدون استثناء ملی اعلام شود یعنی تمام عملیات اکتشاف ، استخراج و بهره برداری در دست دولت قرار گیرد » .

برای مزید استحضار آقای هریمین یک نسخه از یادداشتی را که نمایندگان شرکت سابق نفت راجع بطرز قبول اصلی ملی شدن صنعت نفت بدولت ایران داده اند و مورد قبول واقع نشده باطلاع ایشان رسید .
رابعاً - دولت ایران حاضر است راجع بطریقه اجرای قانون تا آنجا که مربوط بمنافع انگلیس است وارد مذاکره شود .

اکنون متن یادداشت نمایندگان شرکت سابق نفت که مورد قبول دولت ایران واقع نشد برای استحضار قرائت میشود :

یادداشت

در یادداشتی که جناب آقای وزیر دارایی روز هشتم خرداد به نمایندۀ عمدۀ شرکت در تهران تسلیم نمودند بشرکت اطلاع داده شده بود که دولت شاهنشاهی ایران مایل است از تجارب و اطلاعات شرکت استفاده نماید و حاضر است پیشنهادی را که شرکت تقدیم کند مورد توجه قرار دهد مشروط بر اینکه منافی با اصل ملی شدن نفت نباشد .

اینک شرکت میخواهد بلادرنگ پیشنهاد مثبتی که جنبه موقت دارد تقدیم نموده بدینوسیله ثابت کند که مایل است هر چه زودتر یک ترتیب عملی داده شود که طبق آن دولت بتواند از تجربه شرکت استفاده نماید . بنا بر این هیئت نمایندگی از طرف شرکت اجازه دارد مبلغ ده میلیون لیره در اختیار دولت بگذارد . این مبلغ مساعده ای خواهد بود از بابت وجوهی که در نتیجه موافقت نهائی بین دولت و شرکت طلب دولت خواهد بود و با این تفاهم پرداخت میشود که دولت تعهد نماید مادام که مذاکرات در جریان است مانع عملیات شرکت نشود . همچنین ما حاضر هستیم از ماه ژویه به بعد هر ماه مبلغ سه میلیون لیره تا وقتی که ترتیبی مقرر شود بدولت بپردازیم . در جلسه قبل اینجناب اظهار کردم که ما با حفظ کامل کلیۀ حقوق خود بسیار مایل هستیم که بوسیله مذاکره با آقایان محترم طریقه رضایت بخشی پیدا کنیم که حسن اداره صنعت را تأمین نموده و با اصل ملی شدن هم منطبق باشد . بنظر شرکت چنین میرسد که ممکن است بر اساس طرحی مشتمل بر کلیات زیر ترتیبی داده شود :

دارائی ایرانی شرکت به یک شرکت ملی نفت ایران منتقل گردیده و شرکت مزبور درازای این واگذاری حق استفاده از دارائی مزبور را به شرکت جدیدی که از طرف شرکت سهامی نفت انگلیس و ایران تأسیس میشود

تفویض خواهد نمود. شرکت جدید عده‌ای مدیر ایرانی در هیئت مدیره خود خواهد داشت و از طرف شرکت ملی نفت ایران عمل خواهد کرد. عملیات بخش در ایران به شرکتی منتقل خواهد شد که مالکیت و اداره آن کاملاً ایرانی باشد و انتقال دارایی موجود بان شرکت طبق شرایط مساعدی انجام خواهد گرفت.

شرح فوق فقط کلیات طرز عملی است که امکان پذیر میباشد و شرکت آنرا بعنوان يك قدم مثبت در راه پیدا کردن اساس مذاکره پیشنهاد مینماید.

ما نکاتی را که جناب آقای وزیر دارایی در جلسه ۲۳ خرداد بیان فرمودند مورد توجه کامل قرار داده‌ایم. اگر در مفهوم خود اشتباه نکرده باشیم پیشنهاد جناب ایشان این بود که از تاریخ ۲۹ اسفند ماه شرکت بایستی مجموع درآمد فروش نفت ایران را (منهای هزینه) بدولت تحویل دهد که بیست و پنج درصد آن در بانک مرضی الطرفین برای پرداخت مطالبات احتمالی شرکت تودیع گردد. ما يك چنین پیشنهادی را نمیتوانیم قبول کنیم. هیئت برای مذاکره به ایران آمده است و بعقیده ما عنوان يك چنین تقاضائی از طرف دولت ایران قبل از اینکه مذاکرات حتی شروع هم شده باشد عمل غیرموجهی است. بعلاوه ما اطمینان داریم که وقتی ما در ضمن مذاکرات آینده طرز جریان و اداره کار خود را با تفصیل بیشتری برای آقایان توضیح دادیم آقایان باها هم عقیده خواهند شد که يك چنین تقاضائی نه از لحاظ تجارتنی ممکن و نه برای هیچ شرکت نفتی قابل قبول است.

آقای هریمن داوطلب شدند که شخصاً این فرمول را با اطلاع دولت انگلستان برسانند و بدین منظور روز جمعه چهارم مرداد ماه با هوایما بلندن حرکت کردند و روز ششم مرداد ماه نامه زیر از طرف دولت انگلستان توسط سفارتکبری آن دولت در تهران بدولت ایران تسلیم شد:

دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان پیشنهاد دولت ایران را برای مذاکره بین دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان از طرف شرکت نفت انگلیس و ایران و دولت ایران و برای بحث مطالبی که مورد علاقه متقابل دولتی است توسط آقای هریمن دریافت داشته است.

دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان مایل است از این دعوت استفاده نماید لکن دولت ایران باین نکته توجه خواهد نمود که دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان بامتنهای حسن نیت وارد مذاکره خواهد شد و مذاکرات مزبور فقط در صورتی میتواند بصورت رضایت بخش جریان یابد که کششی که در حال حاضر در جنوب موجود است تسکین و تخفیف یابد.

با این اطمینان که دولت ایران این حقیقت را تشخیص میدهد و باهمان روح وارد مذاکره خواهد شد هیئتی بریاست یکی از وزراء کابینه فوراً حرکت خواهد کرد.

دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان از طرف خود و از طرف شرکت اصل ملی شدن صنعت نفت در ایران برسمیت میشناسد.

عصر روز ششم مرداد ماه از طرف سفارتکبری امریکا پیشنهاد شد که دولت ایران در صورت موافقت پاسخی به مضمون زیر توسط آقای هریمن برای دولت انگلستان بفرستد:

دولت ایران خوشوقت است که دولت انگلستان طبق پیشنهادی که توسط آقای هریمن تسلیم گردیده هیئتی به ایران اعزام میدارد. دولت ایران تمایل به رفع تانسین در جنوب را از نقطه نظر دولتمین و بنفع توفیق مذاکرات مطلوب تشخیص میدهد و دولت ایران با همان روح حسن نیتی که دولت انگلستان ابراز داشته است وارد مذاکره خواهد شد.

ولی پیشنهاد فوق مورد موافقت دولت ایران قرار نگرفت زیرا در آن صحت از وجود کشتی در خوزستان شده بود که دولت ایران قبول میکرد آنرا رفع کند و ممکن بود از ابهام این کلمه استفاده کرده و آنرا چنین تعبیر کنند که تمام عملیات مربوط به خلع ید در خوزستان باعث وجود حالت تانسین شده و دولت ایران قبول کرده است که برای رفع این حالت وضع را بحال اولیه برگرداند. بدین جهت شب دوشنبه هفتم مردادماه در جلسه هیئت دولت و هیئت مختلط نفت بجای نامه‌ای که پیشنهاد شده بود نامه‌ای بدین مضمون تهیه و ارسال گردید:

دولت شاهنشاهی ایران خوشوقت است که بر طبق فرمول مورخه دوشنبه ۳۱ تیرماه ۱۳۳۰ (مطابق ۲۳ ژوئیه ۱۹۵۱) که بجناب آقای هریمن داده بود دولت پادشاهی انگلستان از طرف خود و از طرف شرکت سابق نفت اصل ملی شدن صنعت نفت را در ایران برسمیت می‌شناسد و انتظار دارد که این شناسائی رسمی بصورت علنی در معرض اطلاع عمومی گذارده شود. و نیز خوشوقت است که دولت انگلستان قصد دارد هیئتی را بسمت وکالت از طرف شرکت سابق نفت برای مذاکره با دولت و مقامات صلاحیتدار به تهران اعزام دارد و در عین حال هیئت مزبور راجع به طریقه اجرای قانون تا آنجا که مربوط بمنافع متقابل دو کشور است با دولت ایران وارد مذاکره شود. دولت ایران معتقد است که تانسینی در خوزستان وجود ندارد و یقین دارد شناسائی رسمی اصل ملی شدن صنعت نفت محیط مساعدتری بوجود خواهد آورد تا با روح صمیمیت و حسن نیت مذاکراتی که در فوق بان اشاره شده جریان یابد.

فردای آن شب یعنی روز هفتم مردادماه مطابق با سی‌ام ژوئیه ۱۹۵۱ از طرف جناب آقای سفیر کبیر آمریکا یادداشتی بدین مضمون برای اینجناب رسید:

سفارت کبیر ای آمریکا - تهران

۳۰ ژوئیه ۱۹۵۱

نخست وزیر عزیزم

الساعة تلگراف فوری از آقای هریمن دریافت نمودم. ایشان متذکر شده‌اند که تصور نمیکنند بتوانند پیمایی را که دیشب بمن تسلیم فرمودید بدولت انگلستان تسلیم نمایند. ایشان تصور نمیکنند که پیام مزبور تسهیلی در افتتاح باب مذاکرات بنماید. آقای هریمن پیشنهاد میکند که جنابعالی و همکارانتان شاید بتوانند تجدید نظر در جواب پیشنهادی دولت انگلستان که اهمیت فوق العاده دارد بفرمایند. ایشان اطمینان دارند که در صورتیکه جواب دولت ایران با زبان رضایت بخش تری تنظیم گردد اقدامات لازمه برای اعزام فوری یک میسون دولتی انگلیسی مقدور است.

با اطمینانیکه بتوجه مخصوص جنابعالی در اینموضوع دارم و اطمینانیکه بعلاقه دولت شما برای پیدا نمودن راه حل مناسبی درموضوع نفت دارم صادقانه امیدوارم که خواهید توانست در پیام دیشب خود تجدید نظر فرمائید.
هانری اف. گریدی

که بلافاصله اینجناب نامه زیر را در پاسخ آقای سفیر کبیر آمریکا برای ایشان فرستادم:

سفیر کبیر عزیزم

در جواب یادداشت هفتم مرداد ماه ۱۳۳۰ (۳۰ ژوئیه ۱۹۵۱) محترماً اشعار میدارد بسیار خوشوقت میشوم اگر از جناب آقای هریمن سؤال فرمایند کدام جمله از بیانیکه در جواب ایشان در شب گذشته بوسیله جنابعالی بلندن مخبره شده ایجاد محظور نموده و باعث شده که ایشان تصور کنند پیام مزبور تسهیلی در افتتاح باب مذاکرات نمی نماید و بنا براین از تسلیم آن بدولت انگلستان خودداری فرموده اند.
موقع را برای تجدید احترامات مقتنم میشمارد.

نخست وزیر - دکتر محمد مصدق

روز بعد آقای هاریمن با هواییمما بایران مراجعت نمودند.

و سه روز بعد از آن یعنی روز جمعه یازدهم مرداد ماه آقای میدلتن کاردار سفارت کبیرای انگلستان در وزارت امور خارجه حضور یافته و نامه ای بمضمون ذیل با آقای وزیر امور خارجه تسلیم نمودند:

سفارت کبیرای انگلیس - تهران

۱۱ مرداد ۱۳۳۰

شماره ۱۰۰

آقای وزیر

برحسب دستور دولت متبوع خود محترماً باستحضار خاطر آنجناب میرساند که آن دولت فرمول دولت شاهنشاهی را برای مذاکره فیما بین دولت شاهنشاهی و دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان بوکالت از طرف شرکت نفت انگلیس و ایران و مذاکره در موضوعهای مربوطه بمنافع متقابل دولتین توسط مستر هاریمن دریافت نموده است.

۲- دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان مایل است فرمول مزبور را مورد استفاده قرار داده و حاضر است طبق آن فرمول مذاکره نماید ولیکن دولت شاهنشاهی تصدیق خواهند نمود که مذاکراتی که دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان در قسمت خود با کمال حسن نیت وارد آن خواهد شد نمیتواند بطریق رضایت بخشی پیشرفت نماید مگر اینکه تسکینی در محیط فعلی داده شود.

برطبق اطمینانیکه دولت شاهنشاهی حقیقت مزبور را در نظر میگیرد و ما نیز با همان روح وارد مذاکره خواهیم شد میسیونتی که بریاست یکنفر وزیر کابینه خواهد بود بلافاصله حرکت خواهد نمود.

۳ - دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان از طرف خود و از طرف شرکت اصلی ملی شدن صنعت نفت را در ایران قبول مینمایند.

موقع را مغتنم شمرده احترامات فائمه خود را تجدید مینمایم.

جی. اچ. میدلتن

جناب آقای باقر کاظمی

وزارت امور خارجه شاهنشاهی - تهران

همان وقت در پاسخ این نامه ای بدین مضمون از طرف آقای وزیر امور خارجه با آقای کاردار سفارت کبرای انگلستان تسلیم شد:

وزارت امور خارجه

شماره ۱۷۲۰۲

مورخ ۱۱ مرداد ۱۳۳۰

آقای کاردار

در پاسخ نامه مورخه سوم اوت ۱۹۵۱ شماره ۱۰۰ اشعار میدارد دولت ایران خوشوقت است که دولت انگلیس مطابق فرمولی که توسط آقای هریمین داده شده از طرف خود و کمیانی سابق اصلی ملی شدن صنعت نفت را در ایران قبول کرده و هیئتی برای مذاکره بایران اعزام میدارد. دولت ایران بمنظور گامیابی در مذاکرات اهمیت ایجاد بهترین محیط ممکنه از طرف دولتین را تصدیق کرده و باهمان روح حسن نیت که از طرف دولت انگلیس اظهار میشود بمذاکرات وارد خواهد شد.

موقع را برای تجدید احترامات فائمه مغتنم میشمارد.

وزیر امور خارجه - باقر کاظمی

آقای میدلتن

کاردار سفارت کبرای دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان

آقای کاردار سفارت کبرای انگلستان طی نامه دیگری بدین مضمون تصمیم دولت انگلستان را برای اعزام هیئتی بریاست آقای استوکس مهرداد سلطنتی بتهران باطلاع آقای وزیر امور خارجه رسانیدند:

سفارت کبرای انگلستان - تهران

۳ - اوت ۱۹۵۱

شماره ۱۰۱

جناب آقای وزیر

افتخار دارم که بمرقومه آن جناب مبنی بر قبول دولت شاهنشاهی ایران باینکه وارد مذاکره بادولت

پادشاهی انگلستان بوکالت شرکت نفت ایران و انگلیس و بحث در قضایای مورد علاقه دو دولت بشوند اشاره نمایم .
۲ - از دولت متبوعه خود دستور یافته ام که مراتب زیر را باستحضار آن جناب برسانم :
دولت متبوعه این جانب در نظر دارد هیئتی بریاست جناب استوکس مهردار سلطنتی به همراهی مشاورین ذیل اعزام بدارد :

سردونالد فرکسون ، جی . سی . بی . و دکتر و . ال . اف . ناتال عضو وزارت سوخت و نیرو و مستر
فلت عضو خزانه داری و جناب پی . ای . رهنیام عضو وزارت خارجه . ضمناً پنج نماینده هم از شرکت نفت ایران
و انگلیس و چهار منشی در معیت این هیئت خواهند بود .

۳ - بطوریکه معین شده حرکت این هیئت در ساعت پانزده روز جمعه سوم اوت خواهد بود و در حدود
ساعت هفده و نیم شنبه چهارم اوت بوقت محلی وارد تهران خواهند شد .
موقع را برای تقدیم احترامات فاتحه مغتنم میشمارم .

جی . ایچ . میدلتن

جناب آقای باقر کاظمی وزیر امور خارجه دولت شاهنشاهی - تهران

در پاسخ این نامه آقای وزیر امور خارجه از طرف دولت ایران طی نامه ذیل دعوت کردند که این هیئت
در مدت توقف خود در ایران میهمان دولت شاهنشاهی باشند :

وزارت امور خارجه
جمهوری اسلامی ایران

وزارت امور خارجه

شماره ۱۷۲۰۰

مورخ ۱۱ مرداد ۱۳۳۰

آقای کاردار

در پاسخ نامه مورخه سوم اوت ۱۹۵۱ شماره ۱۰۱ اشعار میدارد که دولت شاهنشاهی از آمدن هیئتی
بریاست جناب آقای استوکس خوشوقت است و بوسیله این نامه دعوت مینماید که هیئت مذکور در مدت توقف
در ایران میهمان دولت شاهنشاهی باشند و جناب آقای سناتور جواد بوشهری وزیر راه را بسمت میهماندار این هیئت
معرفی مینماید .

موقع را برای تجدید احترامات فاتحه مغتنم میشمارد .

وزیر امور خارجه - باقر کاظمی

آقای میدلتن

کاردار سفارت کبرای دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان

آقای کاردار سفارت کبرای انگلستان این دعوت را از طرف دولت متبوعه خود طی نامه ای بدین
مضمون پذیرفتند :

سفارت کبرای انگلستان تهران

۳ - اوت ۱۹۵۱

شماره ۱۰۲

جناب آقای وزیر

افتخار دارم که وصول یادداشت مورخ سوم اوت آن جناب را مبنی بر دعوت مہر دار سلطنتی و ہمراہان بعنوان مہمان دولت شہنشاهی ایران هنگام توقف ہیئت نمایندگی انگلستان در تہران اعلام دارم .

۲ - از دولت متبوعہ خود دستور دارم کہ قبولی دولت پادشاهی انگلستان را نسبت باین دعوت ملاطفت آمیز باستحضار آن جناب رسانیدہ و تشکر صمیمانہ دولت پادشاهی انگلستان را برای این مہمان نوازی تقدیم دولت شہنشاهی ایران نمایم .

موقع را برای تجدید احترامات فائقہ مغتنم می‌شمارم .

جی . اچ . میدلتن

جناب آقای باقر کاظمی وزیر امور خارچہ دولت شہنشاهی

بعلاوہ مراسلہ دیگری از طرف آقای کاظمی وزیر امور خارچہ با آقای کردار سفارت کبرای انگلستان

بشرح ذیل نوشته شدہ است :

وزارت امور خارچہ

شمارہ ۱۷۲۰۴

یازدہم مرداد ۱۳۳۰

آقای کردار

بانہایت احترام اینک صورت مجلس ہیئت وزراء مشتمل بر فرمولیرا کہ در تاریخ ۳۱ تیر ماہ ۱۳۳۰ بجانب آقای اورل ہریمن دادہ شدہ و در نامہ شما شمارہ ۱۰۰ مورخہ سوم اوت ۱۹۵۱ و جواب اینجانب مورخہ یازدہم مرداد ۱۳۳۰ شمارہ ۱۷۲۰۲ بآن اشارہ گردیدہ لفاً برای مزید استحضار ارسال میدارد .

موقع را برای تجدید احترامات فائقہ مغتنم می‌شمارد
وزیر امور خارچہ - باقر کاظمی

آقای میدلتن

کردار سفارت کبرای اعلیحضرت پادشاہ انگلستان

این بود جریان اقداماتی کہ از بدو ورود مستر ہریمن تا باہر روز در بارہ رفع اختلافات مربوط بہ ملی شدن صنعت نفت در ایران صورت گرفتہ است .

اینجانب وظیفہ خود میدانم در این موقع و در این مجلس از زحمات و مساعی مجدانہ ایشان در این بارہ صمیمانہ اظہار تشکر کنم زیرا حد اقل نتیجہ ای کہ تا کنون از کوششہای ایشان گرفته شدہ این است کہ بر اثر مذاکرات دولتین دعوی ۴۲ سال امتیاز معادن نفت جنوب کہ ۵ سال آن مربوط بآخر مدت قرارداد داری تا سال ۱۹۶۱ و ۳۲ سال دیگر در نتیجہ تمدید قرارداد مزبور تا ۱۹۹۳ است بکلی خاتمہ یافتہ . امیدوارم مساعی ایشان تا بآخر بہ نتیجہ برسد و باحسن نیت طرفین کلیہ اشکالات موجود بر اساس حق مشروع ایران حل شود .

۷۰۴
۵۳
۵۳

در قرارداد

شماره
پروت
رک

روزدوشنبه ۳۱ تیرماه ۱۳۳۰ جلسه مشترک هیئت وزیران و هیئت مختلط در منزل جناب آقای دکتر

مصدق نخست وزیر انعقاد پانف و بعد از مذاکرات مفصل تصمیمات ذیل اتخاذ گردید که در مذاکرات

امروز عصر با آقای هریمین نماینده مخصوص حضرت رئیس جمهوری امریکا بر طبق آن عمل شود .

(۱) فرمولی که باید با آقای هریمین تسلیم شود از قرار ذیل خواهد بود :

((در صورتیکه دولت انگلیس بگوالت از طرف شرکت سابق نفت انگلیس و ایران اصل ملی شدن

صنعت نفت در ایران را بشناسد دولت ایران حاضر است با نمایندگان دولت انگلیس بگوالت از طرف

شرکت سابق وارد مذاکره شود))

(۲) دولت انگلستان قبل از اعزام نمایندگان بطهران موافقت خود را بگوالت از طرف

شرکت سابق با اصل ملی شدن صنعت نفت رسماً اعلام نماید .

(۳) مقصود از اصل ملی شدن صنعت نفت پیشنهادی است که در کمیسیون مخصوص

نفت مجلس شورای ملی تصویب شده و در قانون مورخه ۲۱ اسفندماه ۱۳۲۹ تائید گردیده است

و متن آن ذیلا درج میشود :

((بنام سعادت ملت ایران و منظور کمک بتأمین صلح جهان امضاء کنندگان ذیل پیشنهاد مینمایم

که صنعت نفت ایران در تمام مناطق کشور بدون استثناء ملی اعلام شود یعنی تمام عملیات اکتشاف

استخراج و بهره برداری در دست دولت قرار گیرد))

(۴) در موقع مذاکره با آقای هریمین عین تعریف اصل ملی شدن مندرج در ماده فوق

باطلاع ایشان برسد تا بعد از آن نگاهی در مذاکرات حاصل نشود و نیز یاد آوری را که نمایندگان

××

Handwritten signatures and notes on the right side of the page, including names like 'مصدق' and 'نخست وزیر'.

نخست وزیر

تاریخ ۱۳
شماره
پیوست

جلسه فوق العاده دولت ساعت ده بعد از ظهر روز دوشنبه سی و یکم تیرماه / ۱۳۴۰
 در منزل آقای دکتر مصدق تشکیل گردید ابتدا آقای صالح گزارش ملاقات نمایندگان
 هیئت مختلط و آقای وزیر دارایی را با ماستر هریمان نماینده رئیس جمهوری امریکا
 توضیح داده و گفتند که متن صورت جلسه صبح که بایشان داده شد قبول کردند
 مفاد آن را با اطلاع دولت انگلستان برسانند در اینک دولت انگلستان قبل از اعزام نمایندگان
 خود قبولی اصل ملی شدن صنعت نفت در ایران را رسماً اعلام نماید سوم آقای هریمان
 اضافه کرده اند که : ((من بدولت انگلیس صورت جلسه هیئت دولت را اطلاع میدهم
 و بآنها میگویم که دولت ایران حاضر است راجع بطریقه اجرای قانون ناآنجا که مربوط
 به منافع انگلیس است وارد مذاکره شود))

چهارم
 اخیر پیشنهادی آقای هریمان مورد موافقت دولت قرار گرفت و آقای وزیر راه بوسیله
 تلفن این موافقت را با ایشان اعلام نمودند .

Handwritten signatures and notes in Persian script, including names like "مهندس" and "دکتر مصدق".

پیچ هشتم شماره ۱۳۳۸

شماره

پیوست

دولت شاهنشاهی ایران خوشوقت است که برطبق فرمول مورخه دوشنبه ۲۱ تیر ۱۳۳۰ -
(مطابق ۲۳ ژوئیه ۱۹۵۱) که بجناب آقای هرین داده بود دولت پادشاهی انگلستان
از طرف خود و از طرف شرکت سابق نفت اصل ملی شدن صنعت نفت را در ایران برسمیت
می نشناسد و انتظار دارد که این شناسایی رسمی بصورت علنی در معرض اطلاع عمومی
گذاشته شود . و نیز خوشوقت است که دولت انگلستان قصد دارد هیئتی را بسمت وکالت
از طرف شرکت سابق نفت برای مذاکره با دولت و مقامات صلاحیتدار به تهران اعزام دارد و در
عین حال هیئت مزبور راجع به طرفه اجرای قانون تا آنجا که مربوط بمنافع متقابل دو کشور
است با دولت ایران وارد مذاکره نمود دولت ایران معتقد است که تانسیمی در خوزستان وجود
ندارد و یقین دارد شناسایی رسمی اصل ملی شدن صنعت نفت محیط مساعدتری بوجود
خواهد آورد تا با روح صمیمت و حسن نیت مذاکراتی که در فوق بیان اشاره شده جریان یابد .

دولت ایران
دولت انگلستان
دولت آمریکا
دولت فرانسه
دولت اتحاد جماهیر شوروی
دولت چین
دولت هند
دولت پاکستان
دولت ژاپن
دولت تایوان
دولت فیلیپین
دولت اندونزی
دولت مالزی
دولت سنگاپور
دولت تایلند
دولت برزیل
دولت آرژانتین
دولت کوبا
دولت مکزیک
دولت کلمبیا
دولت ونزوئلا
دولت ایتالیا
دولت آلمان
دولت سوئد
دولت دانمارک
دولت فنلاند
دولت سوئیس
دولت اتریش
دولت بلژیک
دولت هلند
دولت یونان
دولت یوگوسلاوی
دولت رومانی
دولت بلغاریه
دولت لهستان
دولت آلمان شرقی
دولت چین شرقی
دولت کره شمالی
دولت ویتنام
دولت کوبا
دولت مکزیک
دولت کلمبیا
دولت ونزوئلا
دولت ایتالیا
دولت آلمان
دولت سوئد
دولت دانمارک
دولت فنلاند
دولت سوئیس
دولت اتریش
دولت بلژیک
دولت هلند
دولت یونان
دولت یوگوسلاوی
دولت رومانی
دولت بلغاریه
دولت لهستان
دولت آلمان شرقی
دولت چین شرقی
دولت کره شمالی
دولت ویتنام

تاریخ ۸ مرداد ۱۳۴۰
شماره
پرست
.....

دولت ایران خوشوقت است که دولت انگلیس مطابق فرمولی که توسط آقای هر یمن داده شده از طرف خود و کمیانی سابق ملی شدن صنعت نفت را در ایران قبول کرده و هیتی برای مذاکره با ایران اعزام میدارد - دولت ایران بمنظور کامیابی در مذاکرات اهمیت ایجاد بهترین محیط ممکنه از طرف دولتین را تصدیق کرده و با همان روح حسن نیت که از طرف دولت انگلیس اظهار میشود بعد از مذاکرات وارد خواهد شد .

Handwritten signatures and stamps in Persian script, including names like 'محمد علی باهنر' and 'مهندس'.

